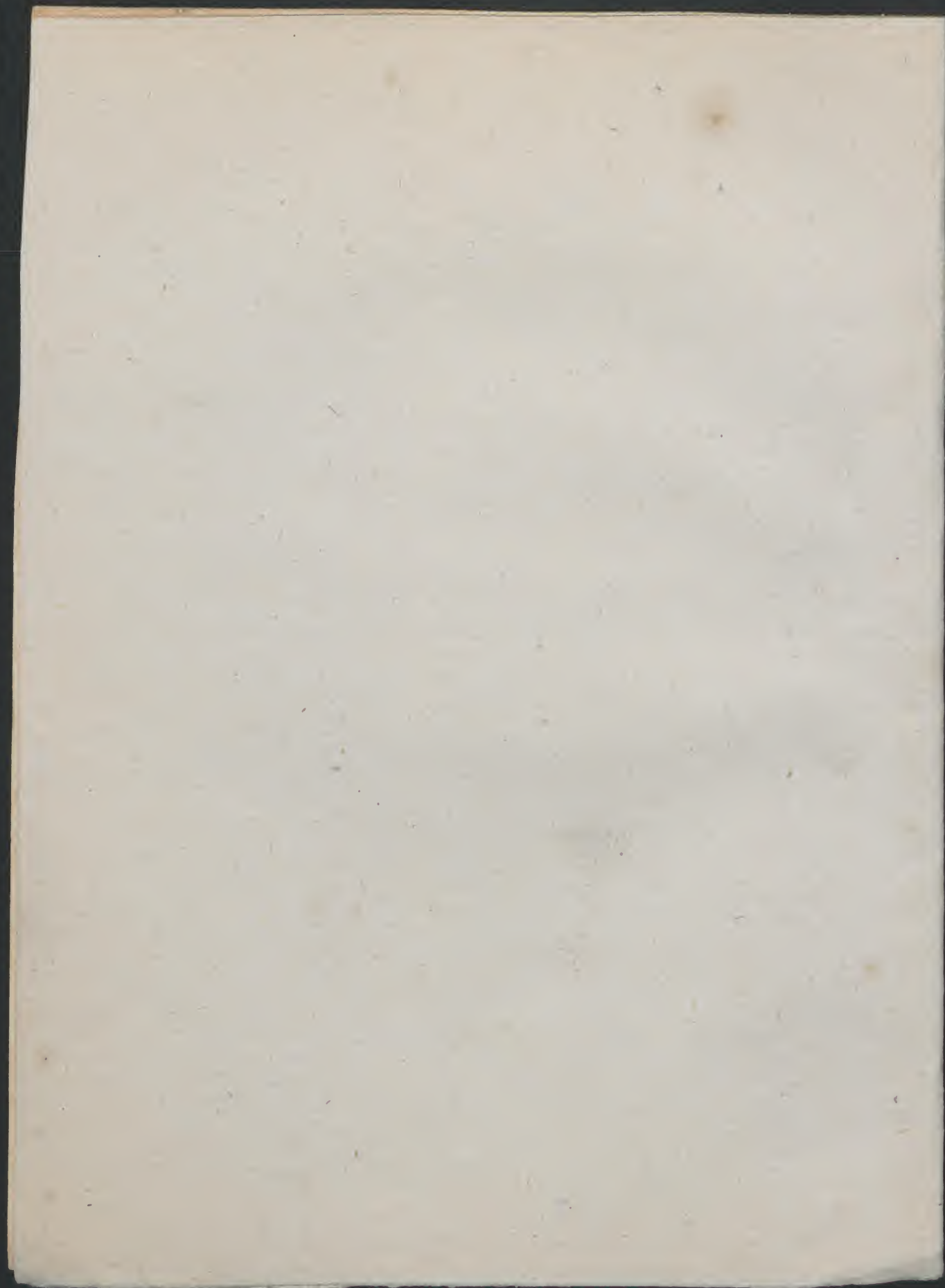
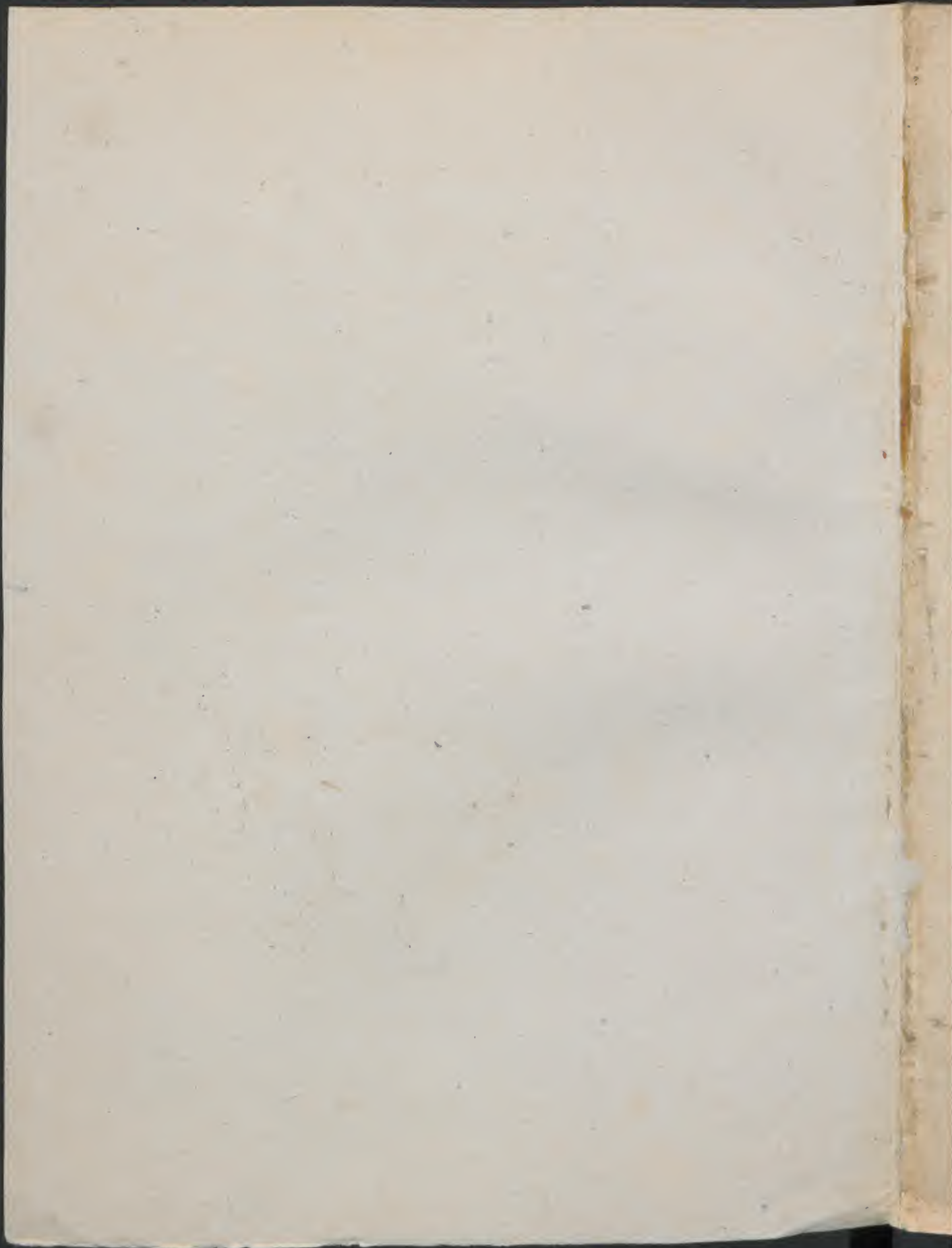

PAMFLET

1499

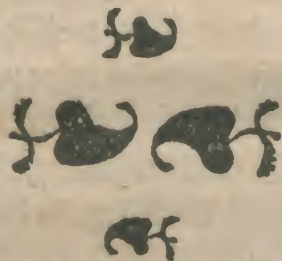

708
Iusti Lipsij

**Send-brief / in welc-
ke hy antwoorde gheeft aen een
seker groot heer / op de vraghe / welck van dyen
den Coninck van Hispaengien best gheraden ware /
Oorloge oft Peps / oft lieuer Bestant met den
den Fransman / Engelsche ende
Hollander.**

Gheschreven den 3. Januarij, 1595.

*Ghetrouwelick wt den Latijn in
Nederduytsche tale ouergeset,
ende (so veel alst mogelick is) den
stijl ghevolcht.*

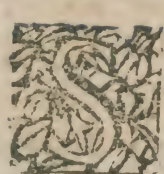

*Na de Copije gedruet tot Disseldorp,
By Wernar vander Horst,
Anno 1608.*

Send-brief Iusti Lipsij.

Seer Edele Heere/

O haest als ick uwen Bzief wt mijn handen ghelept hadde / soo hebbe ick de Penne daer in genomen om dien te beantwoorden. Soude ick niet gewillichlick ende haestelick doen/t' ghene mijn Vrient begerde:t' gene een so treffelick Heer van myn eytsche:t' gene de welvaert van ons Vaderlant was nopende? Ja voorzwaer ick hebbe dat gheerne ghedaen en oock vperichlick: alhoewel dat dese coude alle vpericheyt ofte iijver wt mijn lichaem wech-neemt / insonderheyt daer het selve so weeckelick is. Maer het is het cloecke herte/en de waekere geest/welcke dit ende alle andere dingen ouerwint. Wat dan de sake selfs belangt/hoozt wat mijn ghevoelen zy.

De Vraghe is: Welck van beyden my best aenstaet ofte Oorloghe oft Paps met onsen Vyant/ ende ick sal mijn gevoelen daer van onderscheydelick verclaren. Wy hebbē vpederley Vyanden/ na dat nu tegenwoordelick de saken staen. De Fransman/ de Engelsche/ ende Hollander. Die twee eerste wtwendich/ desen derden inwendich/ en veel eer een Rebelle als een Vyant. Somen dan vā de eerste vzaecht / het hangt geheel aen het voornemen t'welck de Coninc heeft en ooc aen zijn middelen/ oft hy Oorloge oft Paps met hen soude begeeren:en welck van beyde nae gelegentheyt der sake profijtelicker waer. Soo die van Oostenriick niet te vreesen en hadden voor dien Barbarischen ende algemeenen Vyant den Turck/ick soude meenen dat den Coninc die altemael met eenen stoot soude comen onder de voet werpen/somen maer de Oorloge en voerde ter goeder trouwe en met eenighe discipline ofte goede orden. Goede trouwe verstaet ick in de bedieninge vande middelen en vande Offitien/dat gene niet onnuttelicken verquist en werde/en dat dese opgedragen werden persoonē die daer toe bequaem en de selve weerdich zijn: Want vande ghetrouwicheyt iegghens den Coninc selfs(namelick datter die moet zijn)achte ick datmen niet eens

eens en behoort te twijffelen: Ick hebbe daer by geboecht de discipline/ ouermits sonder de selve (laet al doe en seggen watmen wil) geen oorloge voorszpoedelick noch cloeckelick genoegh en can gheboert werde. Laet daer al by de hant zijn goede Soldaten/Capiteynen en Bevel-hebbers/ noch isser van doe dien bant der Weten en strengicheyt/welcke haer al te samen binde/welcke maect dat de macht en de man de ghemecne sake profijt doe/ andersins verloopē sy sich door dertelheyt/door ontucht/door ongebondenheyt/en daer gaet onder dat volc niet om dā roovē oft myntinerē.

Ghy en alle verstandighe weten dat t' ghene dat ick segghe de waerheyt is/en dat selfde is den oorspronck van alle onsen tegenspoet. Dat de Vyant voorszwaerts gaet / dat comt door dien wy achterwaerts gaen/en onse bloodicheyt ende slappicheyt lecht hy wt op zijn eyghen cloeckmoedicheyt / en daer op trotseert hy sich selven seer hooveerdelick ende onverstandelick.

Maer op dat ick voorder come/en in een somma mijn gevoelen voorszelle/ouermits Europa een groote en grouwelicke Oorloge van dien vyant des Christendoms de Turck/ schijnt ouer t' hooft te hangen/so staet den Coninck en zynen raet te besien/oft niet beter en waer met die buyten vyanden / of ten minsten met een van beyden in verbont te treden. Soo hy dat doet met alle beyde/de Hollanders sullen haer hoornen inhalen/en oft van selfs ofte door geweld comen obedieren: So hy t doet met d'eene/so salt ooc tselve wesen. Met dese eene wil ick verstaen hebben de Coninginne van Engeland / want die heeft te pande twee Steden van Zeeland en Holland/welcke zijn sonder twijfel de inganghen en griendelen der Zee/en des Landts. Ick achte dat sy den Daps niets te verre en soude werpen/ouermits sy een Vrouwe is ouermits haer gelskift nu seer ledich is/want ten isser niet haer so breeet noch so ruyt niet als men wel meent/ouermits oock d' Oorloge haer volck teghen de borst is/welck veel liever hadde zijn trafficken en vrydom te mogen ghebuycken. Dat sy inde Oorloghe continueert/is meer wt breefē dan wt haet. Ende hoort doch een waer woort: De groot machicheyt onses Coninck / de cloeckmoedicheyt ofte voorszpoedicheyt der Spaengiaerden binnen 12. Jaren herwaerts / is den nabueren en verre gheleghenen gheworden tot ontsach. Datmen

Haer dese vreesse wt het hooft stake / datmen geen tepcken en gaue
van eenighe heerscheyt ofte eergiericheydt / dat soude ons voornem-
melick de vane claer maken. Ende t'zijn voorzaer de daden / ende
niet de woorden die daer pleghen t'ghewelt der Coningen te ver-
meerderen ende te verstercken.

Vanden Coninck van Brancrijk hebbe ick euen tselue ghe-
voelen / dat is dat hy al heymelick ende stilzwijgende gantsch tot
Paps gheneghen is. Zijn nieu ghekreghen Rijck / zijnen wanc-
kelbaren staet / de partyschap / ofte het quaet betrouwen op zijnen
voorneemsten Adel / die radem hem al tot ruste. En daerenboven
soo is het onderste / oft om soo te spreken / het inghewant van zijn
schatten wtgeput / welcke so sy niet van vzeemde / so int openbaer
als int heymelick voorszien ende opghehouden en wierden / waren
hem nu al langhe bezweken. Maer of onsen Coninck niet hem
Paps soude begheeren en weet ick voorzaer niet / noch ick en wil
doock die alder-secreetste raet slagghen niet dooz snoffelen. Hy conde
altijt wel bestant maken / blijvende hy al zijn hope en voornemen.

Want wat is hy hem stantvastich? Ja de succesleur des Rijck-
selfs is na sommiger oordeel onseker. En in dat lichaem dus eens-
mael geturbeert ofte ontselt zijnde / vreesse ick altijt vooz deen ofte
dandere quellagie / ten zy dan dat de seer wtneemende voorszpoet
ofte wijs heyt des Coninx deselve ouerwinne. Maer om cortelick
te segghen waert op loopt / Met de Coninginne van Engelandt
soudemen seer bequamelicken Paps maken: Den Coninck van
Brancrijk mochtmen laten die hy is want hy en sal geen moeyte
maken / als hy niet getercht en wort. Laet nu de Hollanders eens
vooz de hant comen / vande welcke ick meyne dat ghy eygentlickē
vraecht. Wat sullen wy dan seggen? Wy hebben tot noch toe te-
ghen haer seer ongheluckelick oorloghe ghevoert / ende daer en is
alnoch gheen hope van beteringhe te hebben / ten zy datter enige
merckelicke veranderinge come inde geheele ghestaltenisse der sa-
ke. Alle de stercke plaetsen hebben sy in / plaetsen hen seer wel ghe-
legghen. Sy hebben ervaren ende redelick goet kriichsvolck / welck
doock couragieus is dooz zijn victozien / sy hebben een goede orden
in hare finantien / ende in hare gātsche regeringe / welcke niet licht
en sal te vzeken zijn soo langhe de Oorloge en vreesse duyrt: op dat
de

de dingen alle mogen afnemen en te niet gaen/ laeter eenen Dags
ende Stillstant zijn/welcke noyt in sodanighe Oorlogen van On-
dersaten jeggens haren Coninck en is aenghegaen/ sonder merck-
kelick voordeel des Coninck. Die Majesteit des Conincklicken
naems ende dien verholen bant inde herten der Ondersaten/trect
ofte weertrect veel liever haer tot den genen van welcken sy leelic-
ken wechgelopen waren/ ende eenige zijn blijde toe dat sy so met
eeren mogen wederkeeren. Eenige hondert ofte duysenden sullen
sich van selfs wel wederom tot onse Religie en Coninck begeven/
soo haer ghelegghentheyt van wederkeeren ghepresenteert wort.
Siet soodanige stercke Bollewercken ontnemen wy den vyant/
ende dat noch meer is/derwyle haer regeringhe wt de ghemeente/
ende wt vele hoofden bestaet/ soo stropen wy onder haer occasie
van tweedrachtten. Ghelooft wy/sy hebben haet ende nijt/sy heb-
ben partyschappen/sy hebben oock hare wonden of zeeren/maer
die worden al verborogen ghehouden door de groote vreesse welcke
haer alle te gelijcke aengaet. Laet die een weynich wechgenomen
zijn/sy sullen haest comen op haer oude plon: gelijckerwijs de Os-
sen/wanneer de Wolf haer achter tlijf is/tsamen loopē/haer hoof-
den ende hoozen tsamen steken:en wanneer hy wechloopt/
elcke weder zijns weechs heuen gaet/ ende voorzich selven alleene
socht. Alsoo gaet het oock met onse Hollanders/welcke misshien
de eergiericheyt niet seer en quelt:maer veel meer de geltgiericheyt
ende ghewin-giericheyt. Ende waer dit leste is/ en hebben de Co-
ninghen daer alreij niet ghelegghentheyt om aen sich te halen? om
met dien vergulden hanghel te visschen? Jae dat verstaen sy wel
die wat verstant ende erbarentheyt hebben:maer op dat het ghe-
schiede tot voordeel soo isser van noode eenighen stillstant/ende die
sal middeler tijdt d'occasien wel voorgeheuen. Hier in stemmen wy
wel meest al ouer een. Maer hier in verschillen wy/ dat eenighe
willen dien stillstant hebben geduerichlicken/ welcke wy noemen
een Dags ofte Vrede:Andere maer voor een sekeren tijt/welcke is
een bestant. Maer suldy segghen/ welcke van beyden soude u best
aenstaen? Hoozt dan/wat mijn gheboelen zy. Ick soude wel van
herten den Dags begeeren/ en ick soude die stellen boven alle goe-
deren van dese Werelt: Sy soude de Religie en den Coninck seer:

dienstlick zijn/noot wēdelick voor het Vaderlant / seer gewensche
 alle vromen en redelicke vrome persoonē. Maer wat ist? Ick vrees
 se dat ick soude begeeren en wenschen tegene dat niet geschieden en
 sal. Want ick en late my selven niet eens voorstaen datter in dese
 ghestaltemisse der saken een goede en eerlicke Vrede soude connen
 ghetrefte worden. De oorsaken/ waer door wy tot Vrede soudē
 mogen comē/ moesten wesen: ofte dat den Wyant daer toe genegē
 ware/ ofte dat hy ons ontsage. Maer nu en is gheen van beyden.
 En laet eens sien of het de genegentheyt tot Paps soude moghen
 doen: gheensins. Want sy zijn in haer fleur int alghemeyn/ en int
 bysonder: die daer regereen zijn altemael so rijk en machrich als
 cleynē Coningen. Soudy willen dat sy haer goede voorspoet om
 een onseker halsaert soudē gaen vermangelen? Maer misschien
 soudet haer de vreesē doen. Och of onse saken soo claer waren. Sy
 behoorden voorwaer sich wel te ontsien voor den grootmachrich-
 sten Coninck/ voor haren wettelicken Coninck: en op dat ick oec
 dit daer by doe / gelijk eertijts de wech geloopten slaven voor ha-
 ren Heere sich ontsaghen/ soo behooren sy sich oock wel te ontsien.
 Maer nu sy alle verbiedinghe wtgheschuddet hebben soo door de
 veroudtheyt en verhardtheyt in hare rebellie / soo oock door onse
 verstaechtheyt / bloodichtheyt / ofte (laet my doch by wt spreken/
 door onse slimmicheyt ofte ondeugentheyt/ want wat orden/ wat
 Soldaten/ wat Raedeliēden hebben wy/ waer voor hoeven sy te
 vreesen? ten sy datter yet schuyt en verholē is / tegene ick niet en
 weet. Alle hare saken zijn sodanich dat sy haer raden om voort te
 varen/ en niet om te rugge te keeren/ om haer te verhardē en niet
 te vermozen. Ick voeghe hier noch by dat sy in verbont zijn soo
 hemelick als openbaer met de nabueren/ ende oock met eenighe
 Gwilsche Vorsten / datse nieuwe Navigatien haer selven inghe-
 beelt/ae oock al beproeft ofte versocht hebben/welcke/hoewel dat
 het al onvaste en ijdele dingen zijn / nochtans blasen sy de herten
 van dat geringe ghepeupel op en beletten haer te blijven binnen
 de palen der seetbaerheyt/ en te comen tot beterschap. Verhalven
 can ick qualick eenighe hope van Paps hebben / ten sy van soda-
 nige eene die haer van den Coninck doe afscheuren/ende die haer
 ende oock ons onghēbondender make. Het welcke ick oock weet
 dat

dat sommighe al int ooch hebben.

Vande Religie zwijge ick niet voordacht stil / en laet de Theologanten daer van spreken / hoewel dat alle verstandighe weten dat voer de selve behoort voer al sorghe ghedragen te wesen. Soo soude ick dan meer tot een bestant ghenegen zijn: Eerstelick ouermidts den Wyandt lichtter daer nae kuysteren sal: Noch hier en sulen niet veel zwaaricheden vallen in de conditien ofte ouer een cominghen / blijvende de saken aen beyde zijden in haer gheheel. Daer benevens om dat door de auctoriteyt der Duytsche Vorste yet sulcx niet eeren soude moghen verkregghen worden / sonder dat des Coninc reputatie yet te cort gheschiede.

Ten derden / ouermidts ons alsoo gheen strenghe Wetten oft conditien voorgehelept en worden / die wy daer naer niet sonder moeyte / noch oock sonder schande souden hebben te breken.

Ten vierden / om dat ons wt de selve ghelijcke profijten ofte voordeelen / als wt den Dins te verwachten staen / namelick: ghemeynschap met malcanderen / ende vereeniginge / wederkeeringe vande partijen onder des Coninc zegel en trouwe / verflappinge der vyanden / ende aller dinghen veronachtsaminghe : Eyndelick eenighe Goddelicke toeschickinge / zegen ofte wtcomste ten voordeel des Coninc.

Begeerdy een treffelick exempel te hebben tot dese sake dienen de en de selve gantsch gelijkformich? Hebdy niet gelesen de Oorlogen die Sertus Pompeius in Sicilien tegen den Keyser Octavianus Augustus gevoert heeft. Hy hadde Sicilien en Sardinien in / hy hielt hem binnen zijn stercken / ende die beschermde hy / ende bracht also grooten hongersnoot en dierte in Italien? Hy en heeft noyt connen ouervonnen worden / da door een cortwijlige vrede. Die is met hem geacordeert / de ballingen zijn wederom ingelaten / en zijn macht is verstroyt / en int hemmelick so is zijn volck omgerocht. Wat wil ick veel seggen: hy die daer tot een schrick was van alle man / en maer een weynich te voren so wreet als eenen Neptuneus op de Zee was / die en heeft het niet met een eenich scheepken connen ontbluchten: hy heeft zinnen hals noch onder tzeert moeten bidden / ende binnen de tijdt van een Jaer is de gantsche Oorloghe ghedempt.

dienstli
alle vro
se dat u
sal. **W**
ghestal
ghetrel
mogen
ware/
En lae
doen: g
bysoni
clepne
een on
soudet
behoo
sten **E**
dit da
ren **H**
Maer
verou
bertsa
door o
Soldi
vrees
weet.
varen
te ver
herm
Dint
beelt/
het al
van d
de pal
can ic
nige e
ende o

Justi Lipsij.

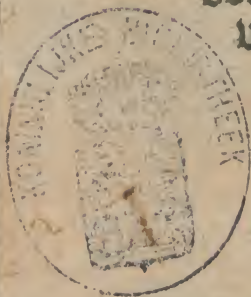
Het is wel een oude gheschiedenisse: maer sy sal wederom ni
werden/soo men op de selue maniere te wercke gaet/ en insondi
heyt soo wy de sake niet goeden raedt ende daet beleiden. Rijp
raedt isser van wouden/ende deselve ghetrou ende secreteet. Al ist d
daer niet anders wt het Bestant en volcht dan een adem verh
linghe ende verpooslinghe / dat sal ons al veel profiteren / ende i
hebben wy oock van doen. Soo wy de ghemeene regeringe of
krichsorden willen reformeren (ende dat moeten wy wel doen/
wy anders willen dat onsen Coninc blijve regeeren) dat en sal n
bequamelick noch oock haest connen gheschieden / ghedueren
d' Oorloghe. **T**us brypck der vryheyt is te verre inghebroke
de onordentlickheyt ende ghebreken/ welcke daer de alderbeste
aldermachtichste Staten ende Coninghen connen te gronde v
derben. **D**at d' onse hier toe willen verstaen dat wensche ick v
herten: **W**ant dit zijn de Pilaren ende Fondamenten van a
Staten.

Hier hebby nu van my als in een furie ende puer/ en met een
cours in schrifte ghestelt alle t' ghene dat my heeft goet ghedael
ghy muecht dat by u houden / ofte met pemanden communicer
ten deele oft int gheheel/ naer dat het u beliest. **W**ant den **V**rie
is uwe/ ghy muecht hem ghebruycken/ maer niet mis bruyce
ken: hoewel om vrientschaps wille mienchy dat oec wel
doen/ want het en zijn maer woorden: soo daer yet on
wijselick in is laet my verexcuseren/ de **L**iefde tot
mijn **V**aderlant/ ende de **V**ryheyt welcke
eenen **R**aedt gheber altijd pleecht
toeghelaten te zijn.

(.2.)

In Loven den tweeden Ianuarij,

1595.

ni
ndi
ijp
ft d
erh
dei
of
en/
aln
ren
oke
fte
e v
k v
ma

een
ach
icer
zie
pe
el

